

Redactioneel

Terwijl de redactie dit nummer van *Religie & Samenleving* voorbereidt, is men in Den Haag bezig een nieuwe regering tot stand te brengen. Tijdens de eerste fase van de gesprekken was er een discussiepunt dat interessant genoeg is om vanuit godsdienstsociologisch oogpunt te signaleren: CDA en PVV hadden afgesproken dat laatstgenoemde mocht blijven zeggen dat de islam geen religie is maar een politieke ideologie. Zo'n statement roept op zich interessante wetenschappelijke vragen op, zelfs opnieuw op, want wat is het verschil tussen religie en ideologie, wanneer wordt een religie ideologie en heeft elke religie ideologische elementen? Maar er zijn ook praktische vragen. Als religie politiek wordt, of is, dan wordt bijvoorbeeld de verhouding tussen georganiseerde religie en georganiseerde samenleving weer opnieuw bevraagd. En moet je radicale vormen van religie op dezelfde manier bestrijden als radicale vormen van politiek, zoals die van dierenactivisten? Ook in vergelijkende zin komen interessante vragen op. Zo kan de legitieme vraag gesteld worden of, als religie een politieke ideologie is of kan zijn, het katholiek sociaal denken de politiek-ideologische uitingsvorm van de katholieke kerk is. En of dat op eenzelfde manier bestreden moet worden als de islam. Wilders haalt met zijn opmerking een heel scala aan vragen overhoop, waarschijnlijk meer dan hij wil en kan beantwoorden. Want hij zou – als hij consequent is – met zijn kritiek op de islam het hele door hem zo gewaardeerde joods-christelijke gedachtegoed door het slijk halen. Als politicus is het beter om maar niet consequent te zijn en beperkte vragen met beperkte antwoorden voortdurend te herhalen en zo je gelijk te halen bij de kiezer.

De drie bijdragen in dit nummer van *Religie & Samenleving* hebben, gewild of ongewild, volop betrekking op de boven beschreven actualiteit. Er zijn twee bijdragen die het resultaat zijn van de *R&S* symposia van dit en van vorig jaar. De openingsbijdrage van prof. Wibren van der Burg (Leiden) werd op de bijeenkomst van dit jaar uitgesproken. Het stelt kritische vragen bij het seculier-politieke discours dat achter het huidige politieke beleid ligt. Van der Burg beschrijft eerst de inhoud van deze politieke opvattingen, vervolgens schetst hij de gevolgen voor politiek en recht. Hij ziet een verminderde acceptatie van pluriformiteit en een grotere dwang tot uniformiteit. Hoe hierop vanuit vrijzinnige hoek te reageren is iets waar hij al vaker over geschreven heeft. Vorig jaar hield prof. Thijl Sunier (VU) een lezing over de domesticatie van de islam. Zijn bijdrage sluit direct aan op die van Van der Burg. Sunier wil laten zien dat overheden zich steeds meer gaan bemoeien met religie, allereerst de islam, vervolgens ook met andere godsdiensten. Het principe van

neutraliteit raakt verloren, de staat wordt steeds meer sturend. Godsdiensten passen zich daardoor in hun vorm en leer meer aan aan de nationale context en raken juist geïntegreerd in de nationale politieke en culturele context in plaats van, zoals vaak gedacht wordt, dat ze zich afzonderen. De derde bijdrage is van de hand van Van Dijk en Bartels. Zij beschrijven de uitkomsten van een onderzoek naar de belevingswereld van moslims in Sarajevo/Bosnië en Herzegovina. Nu er veel gediscussieerd wordt over de parameters van een Europese islam onderzochten zij hoe moslims die van oudsher in Europa wonen, denken over seculariteit, kerk en staat en andere heikele thema's die het debat in West-Europa bepalen. Het blijkt dat hun opvattingen helemaal niet zo afwijken en juist tamelijk westers, Europees zijn. Een aantal boekrecensies sluit zoals gebruikelijk het nummer af.

Tenslotte werken we als redactie de komende tijd aan een aantal veranderingen en aanvullingen. Zo is er het plan om regelmatig verslag te doen van beleidsonderzoek naar religie en levensbeschouwing, zoals bijvoorbeeld het KASKI maar ook FORUM doet. Dit vergt een eigen manier van bespreken. Verder wil de redactie door middel van interviews verslag doen van opmerkelijke publicaties en hun even opmerkelijke auteurs. Op deze manier willen we meer de mens achter de auteur tot spreken laten komen, en zo de publicatie meer profiel geven. Tenslotte zijn we begonnen met het inschakelen van externe referenten voor de beoordeling van de artikelen. Daarmee hopen we de kwaliteit van de bijdragen beter te garanderen en aantrekkelijker te worden voor scribenten. Andere ideeën waardoor het blad beter kan aansluiten bij de wensen van de lezer worden graag ontvangen.